

Maiju Mantere

KOIRA-AVUSTEISUUS LAPSEN KIELENKEHITYKSEN TUKENA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Joulukuu 2023

TIIVISTELMÄ

Maiju Mantere: Koira-avusteisuus lapsen kielenkehityksen tukena
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden kandidaattiohjelma, varhaiskasvatus
Joulukuu 2023

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan koira-avusteisen työskentelyn merkitystä lapsen kielenkehityksen tukemisessa. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, miten lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin haasteisiin voidaan vastata koira-avusteisen työskentelyn avulla. Kielelliset vaikeudet ilmenevät varhain, jolloin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ympäristöissä niihin aletaan usein kiinnittää huomiota. Kielen ja puheen haasteet lapsella voivat ilmetä myöhemmin oppimisvaikeuksina, joten varhainen tuki on tärkeää. Koira-avusteinen työskentely pohjautuu asiakkaan tavoitteisiin ja vahvuuksiin. Sen lähtökohta on tukea asiakkaan osallisuutta, yksilöllisyyttä sekä omia vahvuuksia. Lapsen kielenkehityksen vaikeudet ovat moninaisia ja ne vaativat varhaiskasvattajilta monenlaisia tuen muotoja. Tutkimuksen avulla voidaan pohtia, miten koira-avusteista työskentelyä voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ympäristössä. Lisäksi tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta eläinavusteisesta työskentelystä sekä tuoda esille näkökulmia koira-avusteisen intervention hyödyntämisessä.

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea kasvatus- ja kuntoutus alan edustajaa, jotka hyödyntävät työssään koira-avusteista työskentelyä. Aineisto koostui erityisluokanopettajien ja puheterapeutin yksilöhaastatteluista, ja se analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä koira-avusteisen työskentelyn tukevan lapsen kehitystä ja oppimista monin tavoin. Koira-avusteista työskentelyä voidaan tuoda useisiin tehtäviin ja toimintaan, joilla pyritään tukemaan lapsen kielen, puheen tai kommunikoinnin kehitystä. Tulosten mukaan koiran läsnäolon tuoman motivaation, ilon ja rentouden voidaan nähdä vaikuttavan lapsiin, oppimisympäristöön ja ilmapiiriin myönteisesti. Tämä puolestaan tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Tutkimuksen tulosten perusteella koira-avusteisen työskentelyn avulla suoraan kielenkehitykseen vaikuttamisen voidaan nähdä olevan toissijaista. Tutkimuksen mukaan koira-avusteinen työskentely voi tuoda mukanaan myös haasteita. Allergiat, koirapelko tai perheen kulttuuriset tai katsomukselliset tekijät on otettava huomioon koira-avusteista työskentelyä suunniteltaessa. Tulosten perusteella koira-avusteisen työskentelyn voidaan nähdä olevan kuormittavaa ohjaajalle, jolla on vastuu sekä lasten että koiran hyvinvoinnista päivän aikana.

Avainsanat: eläinavusteisuus, eläinavusteinen työskentely, koira-avusteinen työskentely, kielen tukeminen, puheen tukeminen, kommunikoinnin tukeminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	Ihmisen ja eläimen suhde	6
2.2	Eläinavusteinen työskentely.....	7
2.3	Lapsen kielenkehityksen haasteet	9
2.4	Tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa	11
2.5	Koira-avusteisuus lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin tukena	12
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
3.1	Tutkimuskysymykset.....	14
3.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu	14
3.3	Aineiston analyysi	16
3.4	Eettiset näkökulmat.....	17
4	TULOKSET	18
4.1	Koira lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin tukena.....	18
4.2	Koiran psyykkisten vaikutusten merkitys lapsen kehitykseen ja oppimiseen	22
4.3	Koira-avusteisuuden haasteet ja eettisyys	24
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	28
5.1	Tulosten vertailu aikaisempiin tutkimuksiin	29
5.2	Tuloksien soveltaminen käytännössä	30
5.3	Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu	31
5.4	Jatkotutkimusaiheita	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	39
	Liite 1: Haastattelukysymykset.....	39

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tutkin koira-avusteisuuden merkitystä lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Monet vastaantulevat tutkimukset kohdistuvat erityisen tuen tarpeisiin lapsiin (esim. Vainio ym., 2018, 2022; Anderson & Olson, 2006; Juríčková ym., 2020). Tällä tutkimuksellani haluan tuoda näkökulmaa siihen, miten koira-avusteisuutta voitaisiin hyödyntää varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa yleisemmin. Lasten kielen kehityksen pulmat haastavat arjessa monia varhaiskasvattajia. Varhaiskasvatuksessa, jossa lasten ikäryhmään vertailu on luonnollista, nousee usein esille huoli lapsen puheen kehityksestä tai kielen viivästyneestä omaksumisesta (Korpilahti, Pihlaja & Lindevall, 2022). Pohdin tutkimuksessani myös, miten koira-avusteisella työskentelyllä voidaan tukea lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin haasteita.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) kuvataan lapsen osallisuutta yhtenä inklusiivisen toimintakulttuurin periaatteena ja sen nähdään kuuluvan myös laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) mainitaan lapsen kokemus osallisuudesta ja ainutlaatuisuudesta tärkeäksi arvoperustaksi. Koira-avusteisessa työskentelyssä lähtökohtana on tukea asiakkaan omia vahvuuksia sekä osallisuutta ja yksilöllisyyttä (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017). Luottamuksen lisääntyminen on myös tärkeässä osassa (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017), jonka voidaan katsoa viittavan osittain vuorovaikutukseen asiakkaan, terapeutin tai opettajan ja koiran välillä.

Tämä tutkimus sai alkunsa omasta siteestäni koiriin. Kiinnostuin koira-avusteisesta työskentelystä työskennellessäni koulunkäynninohjaajana, ja opintojeni aikana kiinnostus vahvistui. Aikaisempien tutkimusten perusteella eläinavusteisesta työskentelystä on monia hyötyjä kuntoutus- ja kasvatusalalla (esim. Vainio ym., 2022; Juríčková ym., 2020; Hall ym., 2016). Suomenkielinen tutkimus on kuitenkin vähäistä. Viime vuosina kirjallisuutta eläinavusteisuudesta on julkaistu jonkun verran (esim. Ervast & Raukola-Lindblom, 2021a; Latvala-

Sillman, 2018; Järvi & Ikäheimo, 2020), ja se saattaa olla osaltaan vaikuttamassa siihen, että eläinavusteinen työskentely kiinnostaa ihmisiä enenevässä määrin.

Tutkimuksessani avaan ensin teoreettisessa viitekehyksessä eläimen ja ihmisen välistä suhdetta sekä eläinavusteista työskentelyä. Tämän jälkeen tarkastellaan lapsen kielen kehityksen haasteita ja tukea varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lopuksi kokoon yhteen koira-avusteisen työskentelyn mahdollisuutta tukea lasta kielen, puheen ja kommunikoinnin haasteissa. Seuraavaksi omassa luvussaan tarkastellaan tutkimuksen tarkoitusta ja toteutusta. Tämän jälkeen tulososiossa kuvaillaan tutkimuksen tulokset. Lopuksi muodostetaan tutkimuksen johtopäätökset ja pohditaan tuloksia aikaisempien tutkimusten valossa. Luvussa tarkastellaan lisäksi tulosten soveltamista käytännössä, tutkimuksen luotettavuutta sekä jatkotutkimusaiheita.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Ihmisen ja eläimen suhde

Eläimet ovat kautta historian olleet tärkeä osa ihmisen elämää. Eläimet ovat olleet riistaa, mutta jo kauan myös hyötyeläimiä ja ihmisen kumppaneita. *Ihmisen ja eläimen välinen sidos* (Human-Animal Bond, HAB) on ollut olemassa siitä lähtien, kun ihminen on aloittanut eläinten kesyttämisen (Fine & Beck, 2015). Tämän siteen vahvuus mahdollisti sen, että eläimet omaksuivat nopeasti roolinsa perheenjäsenenä (em.). Ihmisen ja eläimen välinen sidos määritellään kumpaakin osapuolta hyödyttäväksi ja dynaamiseksi suhteeksi ihmisen ja eläimen välillä (Fine & Beck, 2015; Ervast & Raukola-Lindblom, 2021a). Ervastin ja Raukola-Lindblomin (2021a) mukaan kirjallisuudessa käytetään kuitenkin usein käsitettä *ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus* (Human-Animal Interaction, HAI), joka on tämän tutkimuksen kannalta sopivampi käsite kuvaamaan työskentelyä eläinavusteisesti.

Ihmisellä katsotaan olevan emotionaalinen tarve olla yhteydessä luontoon ja eläimiin (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021a). Shen, Xiong, Chou ja Hall (2018) tuovat esiin tutkimuksessaan, että eläin lisää sosiaalista käyttäytymistä ja vuorovaikutusta ihmisten välillä. Koiran kanssa kulkiessa pääsee halutessaan vuorovaikutukseen vieraidenkin ihmisten kanssa, ja koirasta riittää aina keskusteltavaa. Ihmisellä on myös tarve koskettaa, ja eläimen koskettaminen ja silittäminen on meille monelle luontevaa. Uvnäs Möbergin (2007) mukaan myönteinen kosketus saa oksitosiinihormoniarvot nousemaan ja vastaavasti stressihormoniarvot laskemaan. Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja emotionaalisen tunneyhteyden muodostumisessa suuressa osassa on oksitosiini (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021a). Latvala-Sillmanin (2018) mukaan oksitosiinia erittyy kaikille nisäkkäille fyysisen hoivaamisen yhteydessä. Se vaikuttaa ihmiseen niin fyysisesti kuin psyykkisestikin mm. laskemalla verenpainetta, syventämällä hengitystä ja parantamalla sosiaalista muistia sekä tehostamalla oppimista

(Latvala-Sillman, 2018). Koiran ja ihmisen välinen katsekontakti lisää oksitosiinin erittymistä voimakkaasti sekä ihmisellä että koiralla (Nagasawa ym., 2015), mikä tekee erityisesti ihmisen ja koiran välisen vuorovaikutuksen erityisen kiinnostavaksi.

Oksitosiinihormonia erittyy, kun ihminen puuhastelee koiran kanssa (Latvala-Sillman, 2018). Koira on usein iloinen ollessaan vuorovaikutuksessa tutun ihmisen kanssa ja leikkiin koiran kanssa heittäytyy helposti aikuinenkin. Kotiin tullessa vastassa on onnensa kukkuloilla oleva koira, joka sulattaa työmurheet tai yksinäisyyden tunteen. Fine ja Beck (2015) kuvaavat, että koirilla on taipumus tarkastaa kasvomme kriittisen tiedon, varmuuden ja opastuksen saamiseksi. Heidän mukaansa tällainen koirien kyky ymmärtää käyttäytymistämme on voimavara heidän vuorovaikutuksessaan. Myös Latvala-Sillman (2018) katsoo koiran osaavan ilmentää tunteitaan monin tavoin sekä tunnistaa ihmisen tunteita ja reagoida niihin. Tällaisten ominaisuuksien ansioista voidaan pitää luonnollisena, että koira on mukana monella tavalla ihmisen elämässä ja sen kykyä voidaan hyödyntää mm. kuntoutus- ja kasvatustyössä.

2.2 *Eläinavusteinen työskentely*

Eläinavusteisen työskentelyn pääkäsite on *eläinavusteinen interventio* (Animal Assisted Intervention), joka yksinkertaisuudessaan jaetaan *eläinavusteiseen terapiaan* (Animal Assisted Therapy, AAT), *eläinavusteiseen opetukseen* (Animal Assisted Education, AAE) ja *eläinavusteiseen toimintaan* (Animal Assisted Activity, AAA) (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021a; Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017). Vainion, Hilppön, Pesosen ja Kontun (2022) mukaan eläinavusteinen terapia sekä opetus on tavoitteellista eläimen hyödyntämistä osana opetusta tai kuntoutusta. Eläinavusteinen toiminta puolestaan voi olla vapaamuotoisempaa ja vapaaehtoisesti tehtyä toimintaa (Vainio ym., 2022).

Koira-avusteisuudesta puhuttaessa jako on samanlainen kuin eläinavusteisen työskentelyn. Latvala-Sillmanin (2018) mukaan koira-avusteinen työskentely on ammattilaisen taidon ja osaamisen yhdistämistä koira-avusteisen intervention toteuttamiseen, jolloin työskentely on tavoitteellista, suunnitelmallista ja dokumentoitua ja siinä on mukana kunkin alan ja ammatin teoreettinen tausta ja viitekehys. Koira-avusteinen työ keskittyy aina ensisijaisesti asiakkaaseen ja

hänen tavoitteisiinsa (Latvala-Sillman, 2018). Kansainvälinen kattojärjestö Animal Assisted Intervention International (2021) painottaa, että eläinavusteista opetusta voi toteuttaa henkilö, jolla on siihen tarvittava koulutus ja että eläimen tulee olla menetelmään valikoitu ja koulutettu. Suomessa koira-avusteinen kasvatus- ja kuntoutustyö edellyttää myös koulutusta ja koiran soveltuvuuden arviointia (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017).

Tässä tutkielmassani paneudun eläinavusteiseen opetukseen ja kuntoutukseen, joissa koira hyödynnetään ikään kuin yhtenä menetelmänä lasten kanssa työskenneltäessä. Koira-avusteisuutta on Suomessa tutkittu vasta vähän, mutta maailmalla jo hiukan enemmän. Vainion ja kollegoiden (2022) mukaan eläinavusteista opetusta on Suomessa tutkittu vain opinnäytetöissä. He katsovat, että kansainväliset tutkimukset puolestaan ovat keskittyneet kouluissa tehtyihin eläinavusteisen intervention vaikutusten arviointiin, jolloin edelleen luonnollisen koira-avusteisuuden tutkimus on harvinaista.

Monet eläinavusteisten interventioiden tutkimukset ovat kohdistuneet erityisryhmiin. Vainio kumppaneineen (2022) on tutkinut koira-avusteisen opetuksen merkityksellisyyttä autismin kirjon oppilaan vuorovaikutukseen osallistumisen näkökulmasta. Heidän tutkimuksensa tuloksista ilmeni, että oppilas tuotti eniten sanoja ollessaan vuorovaikutustilanteessa yhdessä opettajan sekä koiran kanssa. Vainion ym. (2022) tutkimustulokset osoittivat myös, että koiran ollessa paikalla oppilas katsoi usein ja pidempiä aikoja erityisesti koira osana vuorovaikutusta sekä jatkoi opettajan aloittamaa keskustelua usein ja saattoi viedä sitä jopa uuteen suuntaan. Anderson ja Olson (2006) puolestaan ovat tutkineet koira-avusteisuutta luokassa, jossa oppilaille oli vakavia tunne-elämän häiriöitä. Tulokset osoittivat, että eläimen läsnäolo vaikutti positiivisesti oppilaiden tunnevakauteen ja paransi asenteita koulua kohtaan. Anderson ja Olson (2006) kuvaavat myös, että oppilaat osoittivat kunnioitusta, vastuullisuutta ja empatiaa koira kohtaan. Juríčkovan, Bozděchován, Machován ja Vadroňován (2020) tutkimuksen mukaan koira-avusteisten interventioiden toteuttaminen vähensi oppilaiden ADHD-oireiden vakavuutta sekä paransi heidän keskittymiskykyään, kommunikaatiota opettajien kanssa ja yhteistyötä ikätovereidensä kanssa.

Erityisesti lasten näkökulmasta eläinavusteisten interventioiden tutkimus on kohdistunut useimmin autismin kirjolla oleviin tai aktiivisuuden ja tarkkaavuuden

haasteita omaaviin lapsiin, ja tällöin tutkimuksen näkökulma on ollut usein eläinavusteisen intervention vaikutuksissa sosiaaliseen vuorovaikutukseen (Hautamäki, Ramadan & Vilhunen, 2021). Kuten edellä esittämistäni tutkimuksista voidaan havaita, koira-avusteisuuden voidaan katsoa vaikuttavan myönteisesti vuorovaikutukseen monilla kommunikaation alueilla sekä vähentäen esimerkiksi levottomuutta ja aggressiivisuutta.

2.3 Lapsen kielenkehityksen haasteet

Tutkimuksessani yhdistän eläinavusteisen intervention lapsen kielenkehityksen haasteisiin. Korpilahden, Pihlajan ja Lindevallin (2022) mukaan kieli voi olla puhuttua, kirjoitettua, kuvallista tai viitottua. He katsovat, että kommunikaatio ilmein, elein ja äänenpainoin on merkittävässä osassa ihmisten välillä. Kunnari ja Laasonen (2022) puolestaan korostavat, että kommunikoinnin vaikeuksista puhuttaessa on hyvä erotella kielen ja puheen käsitteet ja tehdä ne ymmärrettäviksi. Heidän mukaansa puhe on äänteitä, sanoja ja lauseita, joita syntyy puhe-elimistön toiminnan avulla. Kieli on puolestaan ajatusten ja tiedon välittämistä ennalta sovittujen kielellisten symbolien avulla (em.). Kunnari ja Laasonen (2022) katsovat, että kieltä välitetään eri aistikanavien kautta puhuttuna, kirjoitettuna tai viitottuna kielenä. Yhtä lailla, puheen ja kielen omaksuminen tapahtuu erilaisissa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa (Kunnari & Laasonen, 2022) ja niiden oppimiseen tarvitaan tiettyjä kognitiivisia, motorisia ja sosiaalisia valmiuksia (Korpilahti ym., 2022).

Kielen ja puheen kehitys etenee yksilöllisesti, mutta on tiettyjä vaiheita, joita tyypillinen kehitys noudattaa. Korpilahti kollegoineen (2022) katsoo, että kolmevuotias lapsi on omaksunut äidinkiellensä perustaidot ja pystyy keskustelemaan ymmärrettävästi ja toiset huomioiden. Heidän mukaansa kuuteen ikävuoteen mennessä lapsen sanavarasto on jo hyvin karttunut ja lapsi pystyy ymmärtämään kielen merkityksiä, leikittelemään sillä ja ilmaisemaan tunteitaan. Kirjallisuudessa on esitetty erilaisia taulukoita, joiden avulla lapsen epätyypillisen kielenkehityksen voi huomata (esim. Korpilahti ym., 2022; Kunnari & Laasonen, 2022). Näihin epätyypillisen kielenkehityksen piirteisiin herää usein huoli varhaiskasvatuksessa, jolloin heränneestä huolesta on hyvä keskustella

lapsen vanhempien kanssa ja pohtia mahdollisia jatkotoimenpiteitä (Korpilahti ym., 2022).

Kunnarin ja Laasosen (2022) mukaan lasten puheen, kielen ja kommunikoinnin haasteet voidaan jakaa puhehäiriöihin ja kielellisiin vaikeuksiin. He osoittavat puhehäiriöiksi mm. fonologiset (äänteelliset) puhehäiriöt, artikulaatiovirheet, dyspraksian sekä puhe-elimistön rakenteelliset häiriöt. Puhehäiriöt voivat olla motorisia tai kielellisiä vaikeuksia (Kunnari & Laasonen, 2022). Kielellisillä häiriöillä Kunnari ja Laasonen (2022) tarkoittavat lapsen kielen ymmärtämisen tai tuottamisen vaikeutta. Korpilahti kollegoineen (2022) puolestaan katsoo, että olisi suotavaa puhua kehityksellisestä kielihäiriöstä, jos häiriötä ei voida liittää lääketieteellisesti rajattuun syntymekanismiin. Heidän mukaansa kielihäiriö voi ilmetä useilla kielenkehityksen alueilla: äänteiden tuottamisessa (fonologia), sanojen taivuttamisessa (morfologia), lauseiden muodostamisessa (syntaksi), sanastossa (leksikko), sanojen merkitysten ymmärtämisessä (semantiikka) sekä kielen sosiaalisen käytön kontekstissa (pragmatiikka). Adenius-Jokivuori (2004) viittaa samantapaiseen kielellisten häiriöiden jakoon, puhuen fonologisen, syntaktisen ja morfologisen, semanttisen sekä pragmaattisen tason vaikeuksista. Kielihäiriössä ilmenee usein sekä kielen ymmärtämiseen että tuottamiseen liittyviä vaikeuksia (esim. Adenius-Jokivuori, 2004; Korpilahti, 2022). Tässä tutkielmassa käytän kielihäiriön käsitettä kuvaamaan lapsen kielen kehityksen haasteita.

Kielen kehityksestä puhuttaessa vastaan voi tulla myös käsite *kielen kehityksen viivästymä*. Adenius-Jokivuoren (2004) mukaan ero poikkeavan ja hitaan kielenkehityksen välillä on vaikea, mutta lapsen saaman tuen kannalta ensiarvoista on tunnistaa kielen haasteet. Korpilahti ja kollegat (2022) toteavat myös, että pienten lasten kielen ja puheen kehityksen vaikeudet ovat suhteellisen yleisiä eivätkä aina liity poikkeavaan kehitykseen. Ottaen huomioon, että puheen ja kielen kehityksen poikkeavuudet voivat näkyä myöhemmin oppimisvaikeuksina (Korpilahti, 2022), varhaiskasvatuksessa kielen kehityksen haasteiden tunnistaminen ja niiden tukemiseen panostaminen on tärkeää huolimatta siitä, onko lapsen kielen kehitys poikkeavaa vai viivästynyttä tai millä termillä sitä kuvataan. Terminologia liittyen kielen ja puheen kehitykseen on monimuotoista ja monitasoista. Tämä saattaa osaltaan olla vaikuttamassa siihen, miten

epätyypillisiin kielen ja puheen kehityksen piirteisiin suhtaudutaan (Korpilahti ym., 2022).

2.4 Tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) edellyttää kasvattajien vahvistavan lasten kielellisen kehityksen, kielellisten valmiuksien ja kielellisten identiteettien kehittymistä (Opetushallitus, 2022, s. 42). Kielellisten taitojen tukeminen on osa myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2014, s. 32). Lapsen kielen kehityksen haasteiden tukeminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen henkilöstön, lapsen läheisten sekä muiden asiantuntijoiden kanssa. Lapsi, jolla on kielihäiriö, saa usein puheterapiaa ja mahdollisesti muutakin kuntoutusta lapsen yksilöllisten haasteitten mukaan (Korpilahti ym., 2022). Kielenkehityksen tukeminen on kokonaisvaltaista. Puheen, kielen tai kommunikoinnin vaikeuksia omaavalla lapsella ilmenee usein haasteita myös muilla kehityksen alueilla (Kunnari & Laasonen, 2022; Adenius-Jokivuori, 2004), jolloin kaikki haasteet on otettava huomioon lasta tuettaessa.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan lapsen tulee saada hänen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää yleistä, tehostettua tai erityistä tukea (3a:15a§). Yleistä tukea tarjotaan lapselle heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen arkea ja toimintaa, ja se muodostuu yksittäisistä tukimuodoista (Pihjala & Viitala, 2022). Jos yleisen tuen muodot ovat riittämättömät, lapselle voidaan antaa tehostettua tukea. Pihlaja ja Viitala (2022) kuvaavat tehostetun tuen olevan säännöllistä ja samanaikaisesti useiden tukimuotojen muodostamaa tukea. Kolmas tuen taso on erityinen tuki, joka Pihlajan ja Viitalan mukaan (2022) on jatkuvaa ja kokoaikaista ja muodostuu useista tukimuodoista. Erityiseen tukeen voidaan päätyä, jos yleinen ja tehostettu tuki eivät tue riittävästi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tai mikäli hän vammaan, sairauden tai jonkin muun merkittävästi kehitystä tai oppimista haittaavan tekijän vuoksi sitä tarvitsee (Pihlaja & Viitala, 2022).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainitaan, että oikea-aikaisella ja yksilöllisellä tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Sillä ehkäistään myös lapsen ongelmien kasaantumista ja

monimuotoistumista (em.). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan tuki on lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiin ja oppimisympäristöön liittyvien ratkaisuiden huomioimista. Lapsen tuki sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja (Pihlaja & Viitala, 2022; Opetushallitus, 2022). Tässä tutkimuksessa käsitellään pedagogisena tuen muotona koira-avusteista työskentelyä. Koira-avusteisen intervention voidaan nähdä jossain määrin olevan myös yhteisöllinen ratkaisu, jolla tuetaan lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Heiskanen (2022) painottaakin juuri pedagogisten tekijöiden tärkeyttä. Hänen mukaansa tuen tarpeiden ilmenemiseen ryhmässä vaikuttaa niin opetus, järjestelyt, oppimisympäristö ja ryhmäjaot kuin vuorovaikutustavatkin.

2.5 Koira-avusteisuus lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin tukena

Koiralla on voimakas sisäinen halu ja kiinnostus vuorovaikutukseen ihmisen kanssa, jonka lisäksi se pystyy lukemaan ihmisen tunteita ja mielenliikkeitä sekä vastaamaan niihin (Latvala-Sillman, 2018). Mickelssonin (2021) mukaan eläinavusteisen oppimisen avulla on mahdollista tukea ryhmän keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteiseen toimintaan motivoitumista. Mickelsson (2021) kuvaa eläimen helpottavan pedagogisen suhteen syntymistä lapsen ja opettajan välille. Hänen mukaansa eläimen läsnäolo oppimistilanteessa voi auttaa lasta puhumaan ja luomaan pehmeämmän ilmapiirin. Lapset kokevat eläimen hyväksyvänä, luotettavana ja turvallisuuden tunnetta luovana, jolloin ryhmän ilmapiiristä muotoutuu myönteinen (Törmälehto, 2013). Kieli, puhe ja kommunikointi kehittyvät vuorovaikutuksessa. Eläimen ollessa mukana yhteisössä, vuorovaikutustilanteet sen kanssa tarjoavat mahdollisuuksia oppimiselle ja hyvinvoinnille (Mickelsson, 2022) sekä lapsen yksilölliselle tuelle.

Puheen tuottamisen, ymmärtämisen tai vuorovaikutustaitojen haasteisiin yhdistyy herkästi huonommuuden tunne (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021b), jolloin ihmisen luontainen tarve kuulua joukkoon horjuu. Viljamaan, Juutisen, Estolan ja Puroilan (2018) mukaan yhteenkuuluvuus voidaan ajatella ihmisen kaipauksena ja haluna olla yhteydessä toisiinsa tai toisaalta myös ulkopuolelle jäämisenä. Ervastin ja Raukola-Lindblomin (2021b) mukaan eläimen mukaan

ottamisella kuntoutusprosessiin voidaan saada käyttöön sellaisia voimavaroja, joita muuten ei saataisi esiin. Myös Adenius-Jokivuori (2004) painottaa lapsen vahvuuksien hyödyntämistä kehityksen tukemisessa. Ervast ja Raukola-Lindblom (2021b) esittävät, kuinka eläin voi olla ikään kuin ”turvallinen silta” ihmisten väliselle vuorovaikutukselle (s. 83). Eläimen avulla omien vuorovaikutus-, kommunikointi- tai ilmaisutaitojen vahvistaminen voi olla helpompaa kuin suoraan toisen ihmisen kanssa (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021b). Koira-avusteisen työskentelyn voidaan siis nähdä tukevan lapsen vahvuuksia, yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä vuorovaikutus- ja kommunikointitaitojen vahvistumista.

Tutkimuksia koiran läsnäolosta luokassa tai lapsiryhmässä löytyy jonkin verran. Nancy Gee (2010) kumppaneineen on tutkimussarjassaan tutkinut esiopetusikäisten lasten suoriutumista mm. motoriikkatehtävissä ja kyvyssä noudattaa ohjeita sekä kognitiivisissa tehtävissä, kuten luokittelussa (kts. Gee ym., 2009; Gee ym. 2010). Tutkimuksessa lapset tekivät vähemmän virheitä kognitiivisessa tehtävässään koiran ollessa läsnä, mikä puolestaan osoittaa eläimen läsnäolon myönteisen vaikutuksen (Gee ym., 2010). Hall, Gee ja Mills (2016) puolestaan ovat osoittaneet, että koiralle lukemisella on myönteinen vaikutus oppimisympäristöön, mikä puolestaan voi parantaa lukukykyä. Suomessa Vainio, Pesonen ja Kontu (2018) tutkivat, miten koira-avusteinen työskentely vaikutti autismin kirjon oppilaiden spontaaniin kommunikaatioon. Heidän mukaansa oppilaiden sanallinen spontaani kommunikointi lisääntyi kaksinkertaisesti koiran ollessa läsnä luokassa. Voidaan siis katsoa, että koiran läsnäololla on myönteinen merkitys lapsen kommunikoinnille sekä oppimisympäristölle, minkä puolestaan voidaan nähdä edesauttavan tehtävissä suoriutumista ja sen myötä oppimista. Nämä ovat myös lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeitä seikkoja.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tutkin koira-avusteisen työskentelyn merkitystä lapsen kielenkehityksen tukemisessa. Tavoitteeni on lisätä tietoisuutta eläinavusteisesta työskentelystä sekä tuoda esille näkökulmia koira-avusteisen intervention hyödyntämisessä. Tutkimuksen avulla voidaan pohtia, miten koira-avusteista työskentelyä voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ympäristössä lapsen kielenkehityksen tukena.

Aikaisempia tutkimuksia suoraan koira-avusteisen intervention vaikutuksista lapsen kielenkehitykseen en löytänyt. Kuitenkin kielen, puheen ja kommunikoinnin haasteet nousevat varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa usein esille. Koira-avusteisen työskentelyn merkityksiä kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen näkökulmasta on puolestaan tutkittu useammassa tutkimuksessa (esim. Vainio ym., 2018; Vainio ym., 2022; Juríčková ym., 2020). Näiden näkökulmien perusteella asetin kaksi tutkimuskysymystä, joihin pyrin tutkimuksessa vastaamaan:

- 1) Millaisia kokemuksia opettajilla ja terapeuteilla on koira-avusteisesta työskentelystä lapsen kielenkehityksen tukena?
- 2) Miten koira-avusteista työskentelyä voi hyödyntää lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin tukena?

3.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu

Toteutin tutkimuksen kvalitatiivisin eli laadullisin tutkimusmenetelmin. Puusan & Juutin (2020) mukaan laadullisen tutkimuksen tavoite on usein kuvaileva ja keskeistä siinä on tutkittavien kokemukset sekä tulkinta tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä. Tarkoituksenani oli tuoda koira-avusteisuutta esille ja kuvailla mahdollisimman monipuolisesti, kuinka sitä voitaisiin hyödyntää lapsen kielen

kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, joten laadullisten menetelmien voitiin katsoa sopivan tarkoitukseen. Menetelmistä haastattelu tuntui istuvan parhaiten kandidaatintutkielman laajuuteen. Haastattelussa oli lisäksi etuna se, että saatoin valita sellaiset haastateltavat, joilla tiesin olevan kokemusta tässä tapauksessa koira-avusteisesta opetuksesta tai kuntoutuksesta (kt. Puusa, 2020). Haastattelun lajeista valitsin puolistrukturoidun haastattelun. Puusan (2020) mukaan kokemattoman haastattelijan on turvallista valita puolistrukturoitu haastattelu ja näin edetä haastattelussa valmiiksi suunniteltujen kysymysten mukaan. Toinen vaihtoehto puolistrukturoidulle haastattelulle olisi voinut olla teemahaastattelu, jossa keskustellaan vapaammin tutkijan ennalta valitsemien teemojen ja apukysymysten pohjalta (Puusa, 2020). Kuitenkin teemahaastattelun ollessa hyvin vapaamuotoinen (Puusa, 2020), koin puolistrukturoidun haastattelun turvallisemmaksi vaihtoehdoksi. Joka tapauksessa haastattelu on vuorovaikutusta, jossa haastattelijat ja haastateltavat vaikuttavat toisiinsa puolin ja toisin (Eskola & Suoranta, 1998).

Hyvärisen, Suonisen & Vuoren (2021) mukaan haastattelu on hyvä aloittaa riittävän avoimella kysymyksellä, jonka vastauksen annista voi jatkaa kysymällä lisää. He muistuttavat kuitenkin, että haastattelukysymyksiä on hyvä olla valmiina niukemmin vastaavien haastateltavien varalta sekä pitämään aiheen raiteillaan. Ajattelin myös, että teemoittain pohdittujen haastattelukysymysten vastauksia voisi olla helppoa ryhtyä analysoimaan teemoittain (kt. Hyvärinen ym., 2021). Päädyin viiteen haastattelukysymykseen, joiden uskoin riittävän (kt. Liite 1). Aloitin haastattelun työympäristöä ja työnkuvaa käsittelevällä avoimella kysymyksellä. Tämän jälkeen kysymykset koskivat koira-avusteisen työskentelyn kokemuksia ja keinoja kielenkehityksen näkökulmasta sekä koira-avusteiseen työskentelyyn liittyviä mahdollisia haasteita. Lopuksi esitin avoimemman kysymyksen koiran tuomasta lisäarvosta. Olin varautunut myös antamaan haastateltavalle vielä mahdollisuuden tuoda jonkin asian esille halutessaan. Hyvärisen ym. (2021) mukaan olennaista ei ole kuitenkaan löytää haastattelulle nimeä, josta tulkitisin, että haastattelutapojen käyttäminen joustavasti toisiinsa kietoutuneina on sallittua. Pidin mielessäni tutkimuskysymyksissäni ilmenneet teemat koira-avusteisen työskentelyn kokemuksista ja keinoista, mutta rakensin haastattelukysymykset yhdeksi järjestyksessä eteneväksi kokonaisuudeksi.

Tutkimukseen osallistui kaksi erityisluokanopettajaa ja yksi puheterapeutti, jotka hyödyntävät tai ovat hyödyntäneet työssään koira-avusteista työskentelyä. Osallistujat työskentelevät eri puolella Suomea. Heille lähetettiin ennen haastattelua sähköpostilla tutkimustiedote ja tietosuojalomake, johon he saivat tutustua. Yhteydenottoviestissä kerroin myös haastattelun kestävän 15–30 minuuttia ja järjestettävän etäyhteydellä Teams-keskusteluna. Yksi haastattelu toteutettiin kasvokkain, koska se oli helpompi järjestää. Varmistin haastattelun aikana, ettei ilmoittamani haastattelun kesto ylittynyt.

3.3 Aineiston analyysi

Valitsin tutkimukseni analyysitavaksi laadullisen aineiston sisällönanalyysin. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä tiiviisti ja yleisesti. Sisällönanalyysi on tekstianalyysi ja etsii tekstin merkityksiä (Tuomi & Sarajarvi, 2018). Tässä tutkimuksessa pyrin tuomaan esille merkityksiä haastatteluaineistosta, joka litteroitiin tekstimuotoon. Aloitin analyysin siis litteroimalla haastattelutallenteet tekstiksi tekstinkäsittelyohjelman avulla. Vilkan (2021) mukaan litteroinnin tarkkuus riippuu paljolti siitä, mitä tutkimuksella tavoitellaan ja millaisia muita lähestymistapoja siinä käytetään. Tutkimuksessa tutkin opettajien ja terapeuttien kokemuksia, jolloin sanatarkan litteroinnin voitiin katsoa olevan riittävä. Litterointi vastasi tutkimukseen osallistuvien suullisia lausumia ja niiden merkityksiä (kt. Vilka, 2018). Annoin jokaiselle osallistujalle koodin H1-H3 ja muokkasinkin lausumista sellaisia, ettei heitä voitu tunnistaa. Vaihdoin haastatteluissa ilmenevät koirien nimet ja paikkakunnat keksityiksi. Tämän jälkeen luin aineistoa tarkasti ja huolellisesti useaan kertaan.

Etenin aineiston analyysissä aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaan. Aloitin karsimalla aineistosta pois tutkimukselle epäolennaisen. Samalla etsin aineistosta ilmauksia pitäen tutkimuskysymykset mielessäni, sekä yhdistin ilmauksia toisiinsa. Tätä vaihetta kutsutaan pelkistämiseksi eli redusoinniksi (kt. Tuomi & Sarajärvi, 2018). Seuraavaksi ryhdyin luokittelemaan aineistoa. Tuomi & Sarajärvi (2018) kuvaavat tätä vaihetta klusteroinniksi eli ryhmittelyksi, jossa koodattuja alkuperäisilmauksia yhdistellään alaluokiksi. Etsin aineistosta koira-avusteiseen työskentelyyn liittyviä käsityksiä, piirteitä ja kokemuksia, ja nimesin

yhdistävät alaluokat sisältöä kuvaavilla käsitteillä. Käytin alkuvaiheiden analysoinnissa hyväkseni ATLAS.ti-ohjelmaa, jonka avulla koodasin ja luokittelin dataa. Aineiston abstrahoinnin eli käsitteellistämisen vaiheessa siirryin tekemään taulukoita, jotka autoivat analyysin etenemisessä. Tässä vaiheessa aineiston kielellisistä ilmauksista edetään johtopäätöksiin ja käsitteisiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

3.4 Eettiset näkökulmat

Eettisten periaatteiden mukaan tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia on kunnioitettava (Vuori, 2021). Tutkijan on myös vältettävä aiheuttamasta tutkimuksessa mukana oleville minkäänlaista haittaa (Vuori, 2021), joten sensitiivisyys ja haastateltavien anonymiteetti ovat tärkeitä tutkimuksessa. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on tutkimuksessa ehdottoman tärkeää. Hyvä tieteellinen käytäntö pitää sisällään tiedonhankintamenetelmien ja tutkimusmenetelmien eettisyyden (Vilka, 2021), joihin tutkijan tulee perehtyä ja sitoutua.

Ennen haastattelua lähetin tutkimukseen osallistuville tutkimustiedotteen ja tietosuojailmoituksen, joissa kuvasin tutkimukseni aihetta ja tarkoitusta sekä aineiston tietoturvaa ja eettisyyttä. Näiden tietojen pohjalta osallistujien oli mahdollista vielä päättää osallistumisestaan. Haastattelussa ilmoitin osallistujille nauhoituksen alkamisesta ja päättymisestä sekä varmistin vielä, ettei tutkimukseen osallistumisen eettisyydestä ollut kysyttävää. Kysyin suullisesti myös suostumuksen tutkimushaastatteluun ja tallensin sen tutkimusnauhoitteeseen. Kukaan osallistujista ei halunnut peruuttaa tai keskeyttää tutkimusta, vaikka se olisi ollut mahdollista. Litterointivaiheessa anonymisoin aineiston, jolloin poistin kaupunkien nimet sekä muutin osallistujien puheissa esiintyneet koirien nimet, jotta osallistujia ei voisi tunnistaa. Poistin haastattelutallenteet litteroinnin jälkeen. Haastatteluaineistoa säilytin tietoturvallisesti omalla sähköisellä alueellani, jolloin vain minulla oli pääsy niihin. Aineisto säilytetään kandidaatin tutkielman julkaisuun saakka, jonka jälkeen se tuhotaan tietoturvallisesti Tampereen yliopiston tietosuojaohjeita noudattaen.

4 TULOKSET

Tässä luvussa kuvaillaan tutkimuksen tuloksia. Luvussa 4.1 tarkastellaan konkreettisia keinoja, joita erityisluokanopettajat ja puheterapeutti hyödynsivät tukiessaan lapsen kieleen, puheeseen tai kommunikointiin liittyviä vaikeuksia. Luku 4.2 puolestaan tarkastelee erityisluokanopettajien ja puheterapeutin kokemuksista ilmenneitä teemoja, joilla voidaan katsoa olevan merkitystä lapsen kielenkehityksen sekä oppimisen näkökulmasta. Lopuksi luvussa 4.3 käsitellään koira-avusteisen työskentelyn toteuttamisen mukanaan tuomia haasteita.

4.1 Koira lapsen kielen, puheen ja kommunikoinnin tukena

Haastatteluissa ilmeni useita keinoja, joilla haastateltavat pyrkivät tukemaan lapsen kielen, puheen tai kommunikoinnin kehittymistä. Suurimpana yhteisenä tekijänä haastateltujen kokemuksista nousi lapsen puheen ja puhumisen rohkeuden tukeminen koira-avusteisen työskentelyn avulla. Puheista ilmeni, että koiran rooli puherohkeudessa on merkittävä, sillä lapsi voi kokea koiralle puhumisen helpommaksi kuin toiselle ihmiselle. Koira on puolueeton kuuntelija, ja esimerkiksi koiralle lukiessa, se ei ilmaise virheitä tai tuomitse. Haastateltavat kuvasivat, kuinka lapsi hiljalleen rohkaistuu käyttämään ääntään ja jopa unohtaa, että hänet kuullaan.

-- jos ei ne suoraan uskalla vielä mulle puhua. Niin tää saattaa tää koira olla siinä välivaiheena ja esimerkiksi yhden asiakkaan kohdalla onkin just sellainen, että hän ei vielä uskalla minulle puhua. Mutta sitten kun tätä puherohkeutta harjoitellaan sillain altistaen, niin sen lapsen mielestä on ollut helpompi, että tää koira onkin ollut siinä läsnä ja sitten se on tehnyt niinku äidin kanssa niitä tehtäviä. Se koira on ollut kuuntelemassa siinä ennen kuin minä olen päässyt siihen kuuntelemaan. (H1)

Ja esimerkiksi oppilaan kanssa tehtiin niin, joka ei ollut koskaan tehnyt luokan edessä, niin me oltiin täällä tehty jotain juttuja koiran kanssa. Sitten me menttiin näyttämään niitä sinne luokan eteen, niin hänhän vahingossa siellä luokan edessä antoi käskyjä koiralle. Koska hän oli niitä antanut täälläkin, niin hän antoi niitä luokan edessä, kun hän halusi näyttää mitä koira

osaa. -- Hän saikin taas sen, että mä pystyn puhumaan siellä luokan edessä.
(H2)

Haastateltujen kokemuksissa korostui se, että koiraan luotetaan. Lapsen saattoi antaa olla koiran kanssa kahdestaan, kun opettaja tai terapeutti oli kauempana seuraamassa tilannetta. Kiireettömyys ja tilanteiden rauhallisuus mahdollisti sen, että lapsi luotti koiraan ja uskalsi käyttää ääntään. Haasteltavien kertomuksista erottui työtapa, jossa puhumaton lapsi pikkuhiljaa, turvallisessa ympäristössä rohkaistuu käyttämään ääntään, ja myöhemmin askel askeleelta ympäristöstä tehdään hiukan haastavampi. Tärkeää on saada lapselle onnistumisen kokemuksia ja varmuutta.

Ääneen puhumisen ohella, ääneen lukeminen on tärkeä osa kielen kehityksen tukemista. Erityisluokanopettajien kertomuksissa korostui lasten innostaminen lukemaan sekä koiralle ääneen lukeminen. Koiralle luettiin luokassa sekä koulun yhteisissä lukutapahtumissa. Kokemuksista ilmeni, että joka tilanteessa ääneen koiralle lukeminen oli lapsista mielekästä ja rentouttavaa.

Koira ja lapset oppii hyvin semmoisen rutiinin, että okei, meillä on nyt vaikka 5 minuutin lukuhetki koiran kanssa. Niin mä työskentelin toisella puolella luokkaa jonkun toisen kanssa. Että se oli niinku hyvin semmoinen niinku, mistä tosi paljon myös tykkäsivät kaikki, että koiralle lukeminen oli mielekästä, kun se nyt tietysti tuli siihen viereen ja joka sivun tai aukeaman jälkeen sai antaa herkun sille koiralle ja toinen kuuntelee siinä pää kirjan päällä tai pää kallellaan niinku, että hei lue mulle lisää. (H3)

Erityisluokanopettajien puheissa painottui menetelmä, jossa koira ja lapsi saivat olla rauhassa kaksistaan, kun lapsi luki. Opettaja oli kuulolla kauempana, mutta lapselle syntyi tunne, että hän saa lukea rauhassa omalla tavallaan eikä häntä arvostella tai korjata virheistä.

Ääneen lukemiseen innostamisen lisäksi koiran kanssa tehtiin tehtäviä, jotka sisälsivät kielellisiä harjoituksia. Toiminnassa koira oli mukana ottamassa palloa kiinni, kun lapsi sanoi esimerkiksi sovitun sanan tai sanan alkukirjaimen tai -tavun. Koira oli myös usein pyörittämässä onnenpyörää tai noppaa, josta arvottiin sana tai virke työstettäväksi. Koirasta voitiin kertoa tarinoita, runoja tai lihottaa sanoja virkkeiksi, jolloin harjoiteltiin myös erilaisia käsitteitä. Opetuksessa ja kuntoutuksessa koira oli ikään kuin avustavassa roolissa tai tukena

työskentelylle. Puheterapeutti, joka työskenteli paljon tietynlaisten lasten ja nuorten kanssa, koki, ettei suoraan kielen kehitykseen voinut koira-avusteisen työskentelyn avulla vaikuttaa. Työskentely koiran kanssa oli kuitenkin samankaltaista kaikilla haastateltavilla.

Ekaluokkalaisten kanssa silloin kun työskentelin, siihen osuu ihanasti korona-aika, mutta sehän ei meitä estänyt. Me pidettiin etäopetustunteja niin että mulla oli läppäri auki ja videokamera ja meillä oli tota, harjoiteltiin sanojen taivuttamisesta, verbien siis sijamuodot, niinku minä menen, sinä menet ja sitten mulla oli dameihin kiinnitetty verbejä ja sitten aina oppilasvuorolla... Mä tietysti ohjasin koiran, mä sanoin: ”No hei nyt on Jaakko sun vuoro. Koira hakee sulle jonkun sanan ja sitten sun pitää kertoa sinä - muodossa tää verbi.” Että tämmöistä on niinku siis tehty. Tehtiin toki luokassa, mutta silloin se jäi valitettavan paljon sinne videoyhteyden päähän, että sitten ihan tavallaan sitä, että koira arpoo sen sanan, jota taivutetaan vaikka. (H3)

Työn luovuus tuli esille kaikissa haastatteluissa. Tavallisia tehtäviä suunniteltiin ja muokattiin niin, että koira oli työskentelyssä mukana. Apuvälineet, kuten noppa, onnenpyörä ja pallo olivat yleisesti käytössä. Koira oli tehtävissä mukana etsimässä, arpomassa tai noutamassa. Haastateltavien kokemuksista ilmeni, kuinka toiminnallisuus on läsnä koira-avusteista työskentelyä toteutettaessa.

Kaikki toi niinku, että koira pyöräyttää jonkun onnenpyörän, mistä sitten haetaan se lappu, niin se on eri juttu kuin se, että se lapsi hakee itse sen lapun. Kun siihen tulee se yks niinku lisäelementti, joka tuo tavallaan pienen tauon siitä itse kirjoittamisesta. Jos vaikka aina, kun oot kirjoittanut jonkun virkkeen, niin haet uuden lapun ja käyt sen koiran kautta tai käyt koira rapsuttelemassa tai antamassa sille namin palkkioksi tai jotain tämmöistä, niin toiminnallisuuden semmoiset pienet tauot, niitä se toi aika paljon. (H3)

Toiminnallisuus ja yhdessä tekeminen luo mahdollisuuksia myös kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen tukemiseen. Haastateltavien puheissa asioita tehtiin yhdessä, jolloin lapset harjoittelivat kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja huomaamattaan. Näiden harjoitusten voidaan nähdä tukevan myös lapsen kielen kehittymistä. Erityisesti opettajien kokemuksissa ilmeni, että koira-avusteista työskentelyä hyödynnettiin paljon kommunikoinnin ja puheen selkeyttä harjoiteltaessa. Lapsi sai itse ohjata koira omalla tavallaan, mutta kuitenkin niin, että asia tuli ymmärretyksi ja koira toimi käskyn mukaan. Tehtävissä huomioitiin lasten yksilölliset tuen tarpeet ja kommunikoinnin tavat,

mutta luotiin myös oppimisympäristö, jossa lasta voitiin tukea mahdollisimman hyvin (kt. Opetushallitus, 2022, s. 56).

Ja sitten taas kielen kehityksessä: viittova oppilas viittoon koiralle. Että mun mielestä se on aika ihanaa, että menee koskettamaan koiraa ja viittoon koiralle asiansa, joka ei juuri kontaktia ota. Niinku hänellä on se koiran remmi ja hän sitä ulkoiluttaa, ja sitten pitäisikin mennä tonne suuntaan, niin hän menee viittoon sille, että mennään koira keinuun pihalle. Ja sitten he lähti takaisin pihamaalle keinuun. (H2)

Varsinkin niin se ihan niinku kuuntelen ja puhun, niin siihen on tosi paljon käytetty. Ja puhun niinku jotenkin ymmärrettävästi. Niin koiralle on kerrottu kuulumisia ja koiralle on vaikka esiteltu kuvistöitä, mikä on ollut taas semmoista niinku, että ei he välttämättä tämmöstä kertovaa niinku puhetta ihan hirveästi ole sitä ennen tehnyt. Että piirsin tällaisen ja tässä on sitä ja tuossa on tuota, ja niinku niin, että joku sitä kuuntelee ja ymmärtää niin semmoiseen. (H3)

Kaikkien haastateltavien kertomuksissa koiralla on vahva rooli myös läsnäolijana. Koiralle on helpompi kertoa asioita, mutta se on myös kertomusten aihe. Erityisluokanopettajat toivat esille, että koirasta kerrotaan tarinoita ja kirjoitetaan tekstejä. Kertova puhe voi olla hankalaa lapselle, jolla on kielen ja kommunikoinnin haasteita, mutta koiran ollessa tukena ja mallina, tällainen tehtävä konkretisoituu.

Ja sitten koirastahan keksii tarinoita ja lauseita ja muita. Ollaan niinku lihotettu, ja kun ne sanoo vaikka, että koira - koira saa pallon. No sitten, että no millainen tää koira on, ja sitten ne katsoo: ruskea-valkoinen koira saa pallon. OK. No millainen pallo on? Ja elikkä lähdetään lihottamaan niitä lauseita, että saadaan pidempiä lauseita ja tulee niitä käsitteitä. (H2)

Ja on sovittu, että saa lainaa, jos on esitelmä tai... Niin me voidaan sitten koiran kanssa tulla sinne tukijoukoiksi esitystä kuuntelee tai sinne esitystä tekemään. Tai koirasta voi tehdä esitelmän, niin se voi siellä pyöriä, niin siitä voi sitten näyttää, näyttää ja selittää ja näin. Niin kun se on niinku mieleinen aihe. Ja voidaan vaikka videoida jotain, mitä tekee koiran kanssa, missä puhuu ja sitten se näytetään luokalle. (H2)

Haastateltavien kokemusten perusteella koiran merkitys työskentelyssä muuttui lasten mukaan. Etenkin erityisluokanopettajien kokemuksissa näkyi koira-avusteisen työskentelyn monimuotoisuus. Vanhempien lasten ja nuorten kanssa koiran rooli oli enemmän läsnäolossa kuin toiminnallisten tehtävien mahdollistamisessa. Puheterapeutin kertomuksissa puolestaan ilmeni, että

kuntoutuksen edetessä ja lapsen rohkaistuessa, päästiin yhteisiin toiminnallisiin tehtäviin.

Haastatteluissa sekä erityisluokanopettajat että puheterapeutti toivat ilmi, että koira-avusteinen työskentely on suunniteltua toimintaa, jonka tavoitteet riippuvat lapsen yksilöllisistä tarpeista ja tavoitteista. Lapsen tuen tarpeet on siis tuotava esille, jotta opettaja voi suunnitella ja hyödyntää koira-avusteista työskentelyä juuri lapsen tarpeet nähden.

4.2 Koiran psyykkisten vaikutusten merkitys lapsen kehitykseen ja oppimiseen

Läpi haastatteluiden erityisluokanopettajien sekä puheterapeutin kokemuksista kuului koiran psyykkisen vaikutuksen merkitys lapsen oppimiseen ja kehittymiseen. Tätä voidaankin pitää tärkeimpänä tuloksena tutkimuksessani, vaikka se ei suoraan liity kielenkehitykseen. Haastateltavien kokemuksista ilmeni selvästi, että koiran tuoman motivaation, rentouden ja ilon vaikutukset ovat merkittävässä osassa lapsen oppimisessa ja kehityksessä.

Jokainen haastateltava korosti koiran mukanaan tuomaa motivaatiota. Lapset ja nuoret olivat motivoituneempia tehtäviin sekä yhteistyöhön opettajan tai puheterapeutin kanssa silloin, kun koira oli läsnä. He myös tulivat kouluun tai terapiaan mieluummin silloin, kun tiesivät koiran olevan paikalla.

Ja sitten kun se lapsi niin hirveästi toivoo sitä koira aina sinne terapia, tai nää kaikki mun asiakkaat, niin sitten ne jotenkin niinku helpommin ottaa minutkin siihen sitten mukaan niihin. (H1)

Koulussa oli niitä yläastelaisia ja ysiluokkalaisia, jotka motivoitu, kun se koira oli siellä. Tai palkintona oli, että kun oltiin saatu suoritettua joku jakso, niin me mentiin piknikille koiran kanssa metsään. Niin se oli niin suuri, että ne koulu kieltäytyjät tuli kouluun ja sai tehtyä ne tehtävänsä ja sai suoritettua yläasteen loppuun. (H2)

Koira-avusteisessa työskentelyssä korostuu lasten motivaatio. Haastateltavien kertomuksissa koiran kanssa puuhailu oli lapsia motivoiva palkinto. Myös itse työskentely koiran kanssa motivoi niin paljon, että lapsi saattoi ylittää itsensä. Motivaatio auttoi lapsia pinnistelemaan vaikeiden tehtävien parissa, ja toimimaan epämurkuvuusalueella pidempiä aikoja, jolloin oppiminen helpottui.

Se oli niinku tavallaan se ratkaiseva juttu, että eihän hänelle auttanut sanoa, että puhu selkeästi, en saa niinku selvää, koska häntä ei välttämättä kiinnostanut, saanko mä selvää mitä hän puhu. Mutta kun hän ohjasi koiraa, joka ei osannut toimia ja hän ei voinut antaa koiralle palkkiota siitä istumisesta, kun ei se koira tajunnut, mitä siltä pyydetään, niin tota tämmöisessä oli tosi tosi merkittävä. (H3)

Haastatteluissa ilmeni psyykkisen vaikutuksen kannalta merkittäväksi rentous, jonka koiran läsnäolo toi. Toinen erityisluokanopettajista sekä puheterapeutti kuvasivat kertomuksissaan koiran rikkovan sopivasti normaalia kaavaa ja vievän fokuksen pois aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksesta, jolloin ilmapiiri on rennompia. Koiran rentouttava vaikutus näkyi vahvasti myös jokaisen haastateltavan kokemuksessa puhumisen rohkeuteen ja ääneen lukemiseen liittyen. Lapsen oli helpompi puhua koiralle kuin opettajalle tai terapeutille.

Erytisluokanopettajien kertomuksissa ilmeni myös koskettamisen ja lähekkäin olemisen merkitys rentoutumisen kannalta. Koiran läheisyys ja silittäminen helpotti jännitystä tai ärsytystä rentouttamalla lasta. Haastateltavien kokemuksissa oksitosiinihormonin merkitys nousi esille lapsen kehitystä ja oppimista tuettaessa.

Sitten jollain oppilaalla on niinku hankala päivä, niinku tietää monta tilannetta... Ai nyt, kun tohon löis vaan koiran sen viereen, pitäkää tauko, niin se niinku sulaisi se joku semmoinen jumitus tai ärsytys pois sillä. (H3)

Kun se koira tulee jo pelkällä läsnäololla ja sitten kun ne vielä silittelee sitä siinä samalla ja koira saattaa heittäytyä selälle. Se on niille lapsille aika rentouttavaa. Niin nehän alkaa ihan eri tavalla lukea ja uskaltautua ja samoin se, että miten ne puhuu. Niin nehän puhuu kaikki asiansa. Kun käydään vaikka koira lenkillä, niin se on tolkuton se puhetulva, mikä sieltä tulee, kun siellä on eläin versus jos siinä ei ole sitä eläintä. Niin se eläin saa niinku jotenkin, että siinä on se mielihyvähormoni nostaa sen, että ne avautuu erilailla ja uskaltaa puhua ja käyttää sitä ääntä. (H2)

Rentouteen yhdistyi kertomuksissa myös ilo. Koira muutti läsnäolollaan ilmapiiriä ja toi iloa, jolloin lapsi oli vastaanottavaisempi opetukselle tai kuntoutukselle. Haastateltavien kokemuksissa yhdessä koiran kanssa asioiden tekeminen oli hauskaa. Koira oli myös aina iloisena vastaanottamassa ja kohtaamassa lapsen. Tämä oli tärkeää erityisesti silloin, jos lapsi oli ahdistunut tai jännittynyt tai kieltäytyi tulemasta kouluun.

Että, kun täytyy tehdä niitä kamalia asioita, mutta onneksi siellä on joku yksi kiva juttu. Siellä on se koira. (H1)

Mä oon monesti sanonut: vaikka millainen guru olisi, mulla puuttuu ne pari tassua ja turkki päältä. Niin tota, niin ei pääse siihen niinku kohtaamiseen, mitä se koira tekee. Sehän on ihan ihan niinku käsittämätön. Tai kun se vaan tulee siihen luokkaan, niin se sulattaa lapsissa jotain. Siis se menee jonkun sellaisen muurin läpi, mikä heillä saattaa olla aika kovakin koulussa. (H3)

Erityisluokanopettajien kokemuksissa tuli lisäksi esille yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntyminen koiran myötä. Koira lisäsi luokan aikuisten ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä toi kohtaamisia luokan ulkopuolella liikkuesssa. Koiran tuoman ilon ja riemun voidaan katsoa olevan tärkeä myös koiran ohjaajan ja muiden aikuisten näkökulmasta.

Se on niinku se isoin mun mielestä, semmoinen joku inhimillisyys ja lämpö. Ja sitten tietysti, että kun sille koiralle kaikki voi yhdessä nauraa, kun se on ihan hassua ja se nukkuu siellä ketarat oikoisena luokan lattialla, niin on ihan... No miksei mekin voida ottaa päikkäreitä tässä kesken päivää. (H3)

Kyllähän se antaa ihan hirveän rikkauden ja mielettömiä hetkiä, ja sitä, kun sä näet, kuinka lapset avautuu ja tekee ja puhuu ja oppii, niin antaa se hirveän niinku hyvän fiiliksen sulle. (H2)

Jokaisesta haastateltavan kertomuksesta kuului koira-avusteisen työskentelyn tuoma ilo ja rikkaus. Jo pelkällä läsnäolollaan, koira rikasti päivää ja tuki lasten oppimista ja kehitystä.

4.3 Koira-avusteisuuden haasteet ja eettisyys

Haastateltujen erityisluokanopettajien sekä puheterapeutin kokemuksista yhtenä selkeänä osa-alueena kuvastui haasteet koiran ottamisessa töihin mukaan. Yhteisinä haasteina olivat allergiat, koirapelko ja perheen kulttuuriset ja katsomukselliset tekijät, joista oli otettava selvää ennen kuin koira tuli mukaan töihin. Nämä saattoivat kaataa koko koira-avusteisuuden toteuttamisen työpaikalla.

Ne on ollut ne muutamat tilanteet, että jos se pelko on niin kova, että se niinku estää oppimista. Tai sitten, jos se kulttuurinen, niinku kulttuurista tuleva, että koiraan ei saa koskea, on niin voimakas, että sitä ei edes noissa

tilanteissa jotenkin voida ylittää sitä, mitä on sanottu kotona, niin sitten siinä kohtaa ihan turha yrittää sitten ottaa sitä koiraa sinne luokkaan, tai lasta. (H3)

Ja joku kollega voi myös estää. Että toisessa koulussa esti, että mä en saanut tuoda koiraa, koska hänellä oli astma, niin hän esti sen, että käytännössä hänellä ei ollut sitä, mutta hän pelkäsi ehkä vähän koiria. (H2)

Erityisluokanopettajien puheissa yhteisenä haasteena oli työyhteisö. Koira-avusteista työskentelyä jouduttiin perustelemaan ja vakuuttelemaan työyhteisölle. Haasteeksi koettiin myös, ettei kollegoilla välttämättä ollut tietoa koira-avusteisesta työskentelystä, jolloin siihen saatettiin suhtautua nuivasti tai sen tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta ei osattu ottaa huomioon. Puheterapeutin työskentely-ympäristön ollessa erilainen kuin opettajilla, ei työyhteisön tuomia haasteita tullut esille. Haastatteluista kävi ilmi toive, että tietoa koira-avusteisesta työskentelystä ja sen hyödyntämisestä tavoitteellisesti tuotaisiin lisää esille ja hyödyt nähtäisiin laajemmin, vaikka vuosien varrella tieto onkin kasvanut.

Että sä saisit toiset kollegat näkee ne hyödyt. Ja sitten se, että se ei ole vain, että koira tulee luokkaan käymään, vaan siinä on joku, niinku pitäisi olla suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Että se on välillä vähän vaikeaa, että just tulee näitä, että no hei, nääkin haluu, et ota sä nää ja tehkää nää matikat. Ahaa, no mä olin valmistellut ihan toisenlaisen tunnin, kun mä luulin, että tulee tämä yksi niin kun on sovittu. Niin aika paljon tällaisia heittoja tulee nopeasti ja kun kaikki haluaa, kaikki haluaa. (H2)

Erityisluokanopettajien kokemusten perusteella kouluympäristössä koiran kanssa kulkiessa oppilaat sekä kollegat pysäyttivät usein tulemalla luokse. Oppilaiden into tulla katsomaan koiraa ja juttelemaan, nähtiin toisinaan haasteeksi, toisinaan rikkaudeksi. Haasteena se nähtiin tilanteissa, joissa opettaja oli sekä koiran että lapsien kanssa siirtymässä tilasta toiseen.

Yhteistä kaikille haastateltavien kokemuksille oli työn kuormittavuus silloin, kun koira oli mukana. Koiran ohjaajalla on vastuu lasten lisäksi koirasta, ja jokaisen tarpeet on otettava päivän aikana huomioon jokaisessa tilanteessa. Aistit on oltava valppaana seuratessa niin koiran kuin lapsienkin mahdollisen kuormittumisen merkkejä. Näitä merkkejä koiralla voi olla esimerkiksi ahdistus tai vetäytyminen omaan rauhaansa. Lapsilla taas saattaa ilmetä esimerkiksi

aggressiivisuutta tai levotonta käytöstä, jolloin koiran läsnäoloa täytyy ehkä rajoittaa oppimisympäristön rauhoittamiseksi.

Nyt tää pentu vasta niinku esimerkiksi harjoittelee, niin tosi tarkkaan mä sitä joudun sitä tilannetta niinku koko ajan havainnoimaan, että onko se koira nyt sillain, miltä se koira näyttää ja tekeekö se nyt rennosti sitä. Jännittääkö sitä joku juttu ja sellainen, niin paljon menee mulla sitä energiaa siinä siihen koiran havainnointiin vielä, koska hän on vasta oppilas. (H1)

Mutta siis kyllähän se koiran niinku vieminen kouluun vaatii itseltä aika paljon, niinku semmoista extraa. -- Me lähdetään välkälle, mitä mä silloin teen sen koiran kaa. Semmoista niin kun pohdintaa se vaatii ihan toisella tavalla. Ne koirapäivät oli toisaalta aika raskaita myöskin itselle, kun se oli koko ajan se ylimääräinen mietittävä ja sitten se, että jos joku lapsi saa nyt raivarit, niin mulla pitää olla ensimmäinen ajatus se koira johonkin häkkiin käskyllä ja sitten se raivari tai sillä että siellä on niinku jatkuvasti se yksi lisäpala pohdittavana ja omalla vastuulla kuitenkin. (H3)

Koira-avusteisen työskentelyn haasteet sekä eettisyys limittyivät jossain määrin yhteen haastateltavien kokemuksissa. Koiran läsnäolon näkökulmasta eettisyys on aina huomioitava ja siitä pidettävä itse kiinni. Koiran havainnoiminen ja levon tarve on tärkeää, samoin kuin kollegoiden ja lasten opastaminen siinä, miten koiran kanssa ollaan ja miten koira kosketaan. Soveltuvuustestiä, jonka Opetushallitus (kt. Opetushallitus, 2020) koiralta vaatii, pidettiin tärkeänä mittarina koiran soveltuvuudessa työskentelyyn. Koiran tulee työskennellä kuuliaisesti ja varmasti sekä työstään nauttien. Yhteisenä haasteena kuitenkin ilmeni, että soveltuvuustestin läpäisemistä ei valvota ja kentällä saattaa työskennellä koiria, joita ei ole soveltuvuustestattu. Haastatteluista nousi myös esiin ristiriita eläimen ja ympäristön ehdoilla työskentelemisen välillä.

Että nyt se koira joutuu menemään enemmän niinku tän koulun ja tän ympäristön ehdoilla, kun että se eläinavusteisuus tehtäisi sen koiran, vielä enemmän sen koiran ja eläimen jaksamisen ehdoilla. Että tää on niin niinku nopeatempoinen tässä luokassa olla. Niin se niinku, siinä se koira joutuu tempautua siihen mukaan, että ei voi tehdä ihan niin kun ehkä ajattelisit tai haluaisit tai mikä olisi koiralle paras. (H2)

Koira-avusteisessa työskentelyssä voidaan nähdä olevan haasteita, joihin koiran ohjaajan on hankalaa itse vaikuttaa. Ympäristö voi kuormittaa koira sekä ohjaajaa enemmän kuin itse työskentely. Tämä haaste ilmeni erityisesti erityisluokanopettajien puheissa heidän työskennellessään luokissa lapsiryhmän

kanssa, jossa koira on koko päivän hälinän keskellä. Puheterapeutilla voidaan ajatella olevan rauhallisempi työympäristö hänen työskennellessään yhden asiakkaan kanssa kerrallaan.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksessa ilmeni koira-avusteisen työskentelyn tukevan lapsen kehitystä ja oppimista monin tavoin. Kasvatus- ja kuntoutus alojen ammattilaisilla on useita keinoja, joilla he tukevat lapsen kielenkehitystä koira-avusteisesti. Merkittävin huomio tutkimuksessani oli kuitenkin koiran läsnäolon merkitys lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Koira-avusteisen työskentelyn avulla suoraan kielen kehitykseen vaikuttaminen oli toissijaista. Koiran läsnäolon tuoma motivaatio, ilo ja rentous olivat tutkimukseni mukaan suurimmat tekijät, joilla lapsen kielenkehitykseen voitiin vaikuttaa.

Erityisluokanopettajien kertomuksissa ilmeni enemmän konkreettisia koira-avusteisen työskentelyn keinoja, joilla he tukivat lapsen kielen, puheen tai kommunikoinnin vaikeuksia kuin puheterapeutin kertomuksissa. Opettajat innostivat lasta lukemaan ääneen, ja koira-avusteisen työskentelyn avulla sen katsottiin onnistuvan paremmin kuin ilman koira. Koira oli mukana mallina ja tukijoukkona, jolloin tarinoiden kertominen tai tekstien kirjoittaminen helpottui. Kaikki haastateltavat toivat kokemuksissaan ilmi koira-avusteisen työskentelyn toiminnallisuuden, jonka voidaan katsoa tukevan lasta kokonaisvaltaisesti kielenkehityksen haasteiden ohella. Lisäksi puhumiseen ja kommunikointiin rohkaiseminen koira-avusteisen työskentelyn keinoin oli vahvasti läsnä haastateltavien kertomuksissa.

Tutkimuksen mukaan koiran läsnäolon tuoman ilon, rentouden ja motivaation voitiin nähdä vaikuttavan myönteisesti lapsiin, oppimisympäristöön ja ilmapiiriin. Tämä puolestaan tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Tutkimuksen mukaan koira-avusteinen työskentely voi tuoda mukanaan haasteita. Allergiat, koirapelko tai perheen kulttuuriset tai katsomukselliset tekijät oli otettava huomioon koira-avusteista työskentelyä suunniteltaessa. Haastateltaville yhteisenä haasteena ilmeni myös koira-avusteisen työskentelyn kuormittavuus. Koiran läsnä ollessa ohjaajalla oli vastuu sekä lasten että koiran hyvinvoinnista päivän aikana.

5.1 Tulosten vertailu aikaisempiin tutkimuksiin

Tutkimuksen tulokset olivat verrattavissa useisiin aikaisempiin tutkimuksiin. Suoraan koira-avusteisen työskentelyn merkitystä lapsen kielenkehitykseen ei näissä tutkimuksissa kuitenkaan ollut tutkittu. Tutkimusten tuloksista löytyi yhteneväisyyksiä. Eroja puolestaan vähemmän.

Tutkimus osoitti, että lähes jokainen keino tukea lapsen kielen kehitystä perustui siihen, että koira-avusteista työskentelyä hyödyntäen lapsi oli motivoituneempi, rennompi ja iloisempi kuin ilman koira. Gee kollegoineen (2010) tukee tätä tulosta tutkimuksellaan, jossa lapset tekivät vähemmän virheitä kognitiivisissa tehtävissään silloin, kun koira oli läsnä. Heidänkin tutkimuksestaan voidaan nähdä koiran läsnäolon myönteinen vaikutus, joka auttaa lasta tehtävissä suoriutumisessa.

Oppimisympäristön ilmapiirin myönteisyys ja turvallisuus tulivat esille tutkimuksessani. Haastateltavat kertoivat oppilaiden rentoutuvan koiran läsnä ollessa ja ilon ja hauskuuden näkyvän niin aikuisissa kuin lapsissakin. Tutkimukseni osoitti, että tällöin vuorovaikutus lisääntyi ja lapset olivat vastaanottavaisempia. Tämän voidaan katsoa tukevan lapsen kielenkehitystä. Myös Vainion ym. (2018) tutkimuksessa ilmeni, että autismin kirjon oppilaiden spontaani kommunikaatio lisääntyi koiran läsnä ollessa. Myöhemmin tutkimuksessaan Vainio kollegoineen (2020) osoitti, että autismin kirjon oppilas tuotti eniten sanoja ollessaan vuorovaikutustilanteessa yhdessä opettajan ja koiran kanssa. Vaikka näissä tutkimuksissa seurattiin autismin kirjon oppilaita, voidaan ajatella niiden olevan verrattavissa tutkimukseni tuloksiin. Hall kumppaneineen (2016) puolestaan totesi koiralle lukemisen vaikuttavan myönteisesti oppimisympäristöön, mikä puolestaan saattoi vaikuttaa lukukykyyn. Tutkimukseni tulokset viittaavat myös siihen, että koira-avusteinen työskentely tukee välillisesti lapsen kielenkehitystä.

Kunnarin ja Laasosen (2021) mukaan lapsen kielen ja puheen kehitys tapahtuu sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Tutkimuksessani koira-avusteisen työskentelyn katsotaan lisäävän vuorovaikutustilanteita ja myönteisiä kohtaamisia. Lapset halusivat osallistua terapiaan, koulunkäyntiin ja toimintaan mieluummin, jos tiesivät koiran olevan läsnä. Tällöin tuetaan lapsen

osallistumista sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin, mikä puolestaan tukee kielen, puheen ja kommunikoinnin kehitystä.

Oksitosiinihormonin vaikutuksia on tutkittu aiemmissa tutkimuksissa ja sitä käsitellään myös eläinavusteisuutta käsittelevässä kirjallisuudessa (esim. Nagasawa ym., 2015; Latvala-Sillman, 2018; Ervast & Raukola-Lindblom, 2021). Tutkimuksessani haastateltavat painottivat kertomuksissaan koiran rentouttavaa vaikutusta lapseen. Koiran silittäminen ja sen kanssa puuhastelu sekä katsekontakti koiran kanssa lisäävät oksitosiinihormonin eritystä (esim. Latvala-Sillman, 2018; Nagasawa ym., 2015). Koiran rentouttava vaikutus voidaankin yhdistää oksitosiinihormoniin, joka puolestaan parantaa oppimiskykyä ja näin edesauttaa myös lapsen kielenkehitystä.

5.2 Tuloksien soveltaminen käytännössä

Tutkimukseni tarkoituksena oli tuoda esille näkökulmia koira-avusteisen työskentelyn hyödyntämisestä lapsen kielenkehityksen tukena. Tarkoituksena oli myös pohtia, kuinka koira-avusteista interventiota voisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, jossa lapsen kielenkehityksen vaikeudet usein huomataan. Tutkimuksesta ilmeni monia keinoja ja harjoituksia, joita varhaiskasvatus- tai esiopetusikäisten lasten kanssa voisi koira-avusteisesti toteuttaa.

Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) sekä esiopetuksen opetussuunnitelman (2014) perusteiden mukaan toiminnallisuutta ja lasten aktiivisuutta sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Suunnitelmat korostavat lisäksi leikin merkitystä lapsen oppimisessa. Kielen, puheen ja kommunikoinnin voidaan ajatella kehittyvän oppimisen kautta. Tutkimuksessani nousi esille koira-avusteisen työskentelyn toiminnallisuus ja yhdessä tekemisen ilo. Koiran kanssa toimimisen voidaan katsoa olevan myös leikillistä toimintaa. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa koira-avusteinen työskentely voisi olla yksi toiminnallisen työskentelyn muoto, jonka voidaan nähdä myös tukevan lasta erilaisissa haasteissa ja tuen tarpeissa kokonaisvaltaisesti. Lapsella, jolla on kielen, puheen tai kommunikoinnin haasteita, ilmenee usein vaikeuksia myös muilla kehityksen

alueilla (Kunnari & Laasonen, 2022; Adenius-Jokivuori, 2004), kuten motoriiikassa.

Koira-avusteinen työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Lapsen tuen tarpeet voidaan siis huomioida koira-avusteista interventiota suunniteltaessa. Merikoski ja Pihlaja (2022) tuovat esille yhteisöllisen kuntoutuksen käsitteen, jossa puheterapian osaaminen tuodaan inklusiivisesti varhaiskasvatukseen ja osaksi lapsen arkea. Voidaankin ajatella, että esimerkiksi puheterapeutti tai varhaiskasvatuksenerityisopettaja voisi tuoda koira-avusteisen intervention osaksi varhaiskasvatusta tai esiopetusta. Tämä tukisi yhteisöllisiä ratkaisuja tuen järjestämiseksi. Ryhmän ulkopuolisen ammattilaisen järjestämä koira-avusteinen interventio voisi tukea myös tutkimuksessani havaittuja kuormittumisen ja ympäristötekijöiden mukanaan tuomia haasteita, joita koira-avusteiseen työskentelyyn liittyi erityisesti erityisluokanopettajien kertomuksissa.

Tutkimuksen tulosten soveltamisessa käytäntöön on myös hyvä ottaa huomioon koiran tuoma turvallisuuden ja myönteisen ilmapiirin tunne. Törmälehdon (2013) mukaan lapset kokevat eläimen turvallisuuden tunnetta luovana, hyväksyvänä ja luotettava, mikä puolestaan vaikuttaa ilmapiirin myönteisyyteen. Myös koiran läsnäolon lisäämät vuorovaikutustilanteet tukevat lapsen oppimista ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota lapsen turvallisuuden tunteeseen ja hyvinvointiin, jotta oppiminen mahdollistuisi parhaalla mahdollisella tavalla (kt. Opetushallitus, 2022).

5.3 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi kuuluu hyvään tutkimuskäytäntöön kaikissa tutkimuksissa (Aaltio & Puusa, 2020). Aaltion ja Puusan (2020) mukaan tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan ”tutkimustulosten riippumattomuutta satunnaisista ja epäolennaisista tekijöistä”. Toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointia ei voida perustaa tutkimuksen yleistettävyyteen (Aaltio & Puusa, 2020). Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on arvioitava tutkimuksensa luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan, ratkaisun ja teon yhteydessä (Vilkkä, 2021).

Tutkimuksessa haastattelin sekä erityisluokanopettajia että puheterapeuttia. Kumpikin ammattiryhmä keskittyy usein erityisen tuen tarpeisiin lapsiin ja nuoriin. Tämän voidaan ajatella tuovan tutkimukseen moniammatillisen näkemyksen lasten kielen kehityksen tukemisessa. Toisaalta tutkimuksessa ilmeni selviä eroja erityisluokanopettajien ja puheterapeutin kokemusten välillä. Erityisluokanopettajilla koira-avusteisen työskentelyn kenttä oli laajempi ja monimuotoisempi kuin puheterapeutilla. Lisäksi työyhteisön laajuus vaikutti heidän kokemuksiinsa. Puheterapeutin työnkuvan ollessa tarkempi kuin opettajilla, ja hänen työskennellessään yhden asiakkaan kanssa kerrallaan, voidaan koira-avusteisen työskentelyn kokemustenkin nähdä olevan erilaiset kuin erityisluokanopettajilla. Laadullinen tutkimus ei tähtää yleistettävyyteen, joten aineiston ei tarvitse olla suuri (Vilka, 2021). Kuitenkin tässä tutkimuksessa olisi kenties saatu tasaisempia ja monipuolisempia tuloksia, jos puheterapeuttien ja erityisluokanopettajien osuus haastatteluista olisi ollut tasapainossa.

Aaltio ja Puusa (2020) huomauttavat, että laadullisessa tutkimuksessa tutkija sitoutuu tutkimukseensa tiiviisti ja on hyvin lähellä tutkimuksensa kohdetta. Aikaisemmat tietoni koira-avusteisesta työskentelystä sekä teoriaan ja tutkimuksiin tutustuminen saattoivat muovata ajatuksiani tutkimuksen tuloksista. Haastatteluaineistoon syventyminen kuitenkin sai huomaamaan uusia asioita, joita saatoin yhdistellä teoriaan. Aaltion ja Puusan (2020) mukaan tutkimuksen havaintojen teoriapitoisuus sitoo tutkimuksen keskusteluun, jota sen alueella käydään. Analysoidessani pyrin olemaan mahdollisimman tarkka, jotta tulokset olisivat totuudenmukaiset, ja tutkimuksen tulosten voidaankin nähdä nivoutuvan teoriataustaan.

5.4 Jatkotutkimusaiheita

Eläinavusteisten interventioiden tutkimus painottuu erityisryhmiin, ja lasten näkökulma on usein ollut sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (esim. Hautamäki, Ramadan & Vilhunen, 2021). Suomessa eläinavusteista opetusta on tutkittu suurimmaksi osaksi opinnäytetöissä (kt. Vainio ym., 2022). Muihin kuin erityisryhmiin kohdistuvalle tutkimukselle voidaan katsoa olevan tarvetta. Koira-avusteinen työskentely kiinnostaa ammattilaisia kasvatus- ja kuntoutusaloilla. Koira-avusteista interventiota voidaan myös katsoa voitavan hyödyntää

yleisemmin lasten parissa työskenneltäessä, jolloin tarve tutkitulle tiedolle olisi tervetullutta.

Myös tutkimuksessani nousi esiin tarve tiedolle. Erityisluokanopettaja koki, ettei työyhteisössä tiedetty tai ymmärretty, kuinka koira-avusteista interventiota parhaimmillaan hyödynnetään. Voidaan ajatella, että koira-avusteisen työskentelyn suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden merkitys on jäänyt osittain piiloon. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia, miten esimerkiksi koulujen työyhteisöissä ymmärretään koira-avusteinen työskentely ja miten tietoa koira-avusteisesta työskentelystä voisi edistää työyhteisöissä.

Koira-avusteisen opetuksen tutkimukset kohdistuvat usein kouluikäisiin lapsiin. Tutkimukseni perusteella voidaan kuitenkin katsoa sen soveltuvan myös pienemmille lapsille. Gee kollegoineen (2009; 2010) on tutkinut esiopetusikäisiä lapsia ja koiran läsnäoloa ryhmässä. Lisäksi Suomesta löytyy joitakin opinnäytetöitä (esim. Kallio & Aalto, 2022), joissa on tutkittu koira-avusteista työskentelyä varhaiskasvatuksessa. Olisi kuitenkin mielenkiintoista ja tarpeellista tutkia enemmän, miten koira-avusteinen työskentely näkyisi varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen arjessa ja miten koira-avusteista työskentelyä voisi siellä parhaiten hyödyntää.

LÄHTEET

- Aaltio, I & Puusa, A (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. E-kirja
- Adenius-Jokivuori, M. (2004). Kielen ja kommunikaation kehityksen tukeminen. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.), *Eriyiskasvatus varhaislapsuudessa*. WSOY.
- Anderson, K. & Olson, M. (2006). The value of a dog in a classroom of children with severe emotional disorders. *Anthrozoös* 19(1):35–49.
<https://doi.org/10.2752/089279306785593919>
- Animal Assisted Intervention International (2021). *Animal assisted intervention*. Haettu 28.9.2023 osoitteesta <https://aai-int.org/aai/animal-assisted-intervention/>
- Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (toim.). (2021a). Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä: Tutkittua tietoa ja kokemuksia. Sanasilta Oy.
- Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (2021b). Eläinavusteisuus vuorovaikutuksen kuntoutusta tehostamassa. Teoksessa Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (toim.). (2021). *Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä: Tutkittua tietoa ja kokemuksia*. Sanasilta Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. E-kirja.
- Fine, A. & Beck, A. (2015). Understanding Our Kinship with Animals: Input for Health Care Professionals Interested in the Human–Animal Bond. Teoksessa Fine, A. (toim.). *Handbook on animal-assisted therapy: foundations and guidelines for animal-assisted interventions* (4. painos.). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-801292-5.00001-8>
- Gee, N., Church, M. & Altobelli, C. (2010). Preschoolers Make Fewer Errors on an Object Categorization Task in the Presence of a Dog. *Anthrozoös*,

- 23:3, 223–230. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.2752/175303710X12750451258896>
- Gee, N., Sherlock, T., Bennett, E. & Harris, S. (2009) Preschoolers' Adherence to Instructions as a Function of Presence of a Dog and Motor Skills Task. *Anthrozoös*, 22:3, 267–276. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.2752/175303709X457603>
- Hall, S., Gee, N. & Mills, D. (2016). Children Reading to Dogs: A Systematic Review of the Literature. *PLOS ONE*, 2016; 11 (2): e0149759. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0149759>
- Hautamäki, L., Ramadan, F. & Vilhunen, T. (2021). Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä. (Kuntoutusta kehittämässä; 29) Kela. <http://hdl.handle.net/10138/331626>
- Heiskanen, N. (2022). Tuen prosessit ja lähtökohdat. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (3. uudistettu painos). PS-Kustannus.
- Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. (2021). Haastattelut. Teoksessa Vuori, J. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 2.10.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Juríčková, V., Bozděchová, A., Machová, K. & Vadroňová, M. (2020). Effect of Animal Assisted Education with a Dog Within Children with ADHD in the Classroom: A Case Study. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 37(6), 677–684. <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00716-x>
- Järvi, T & Ikäheimo, K (2020). Koira koulutyössä: Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta. BoD – Books on Demand.
- Kallio, J & Aalto, I (2022). *Koira-avusteisuus varhaiskasvatuksessa* [opinnäytetyö, Vaasan ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205128831>
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (1.10.2017) *Ammattieettiset ohjeet*. Haettu 26.9.2023 osoitteesta <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyoparina/ammattieettiset-ohjeet/>

- Korpilahti, P., Pihlaja, P. & Lindevall, P. (2022). Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehityksen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (3. uudistettu painos). PS-Kustannus.
- Kuula-Luumi, A. (2021). Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa Vuori, J. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 2.10.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Latvala-Sillman, P. (2018). Työparina koira: Koira sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden työssä. Sanasilta Oy.
- Vainio, I., Hilppö, J., Pesonen, H. & Kontu, E. (2022). Autismikirjon oppilaan vuorovaikutus opettajan ja kasvatustalouden kanssa: aloitteet, katse ja puheen määrä. *Puhe ja Kieli*, 42(1), 45–68. <https://doi.org/10.23997/pk.119693>
- Merikoski, H. & Pihlaja, P. (2022). Kielen ja puheen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (3. uudistettu painos). PS-Kustannus.
- Mickelsson, R. (2021). Hyvinvointia ja luottamusta eläinavusteisella oppimisella. Teoksessa Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (toim.), *Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä: Tutkittua tietoa ja kokemuksia*. Sanasilta Oy.
- Nagasawa, M., Mitsui, S., En, S., Ohtani, N., Ohta, M., Sakuma, Y., Onaka, T., Mogi, K., & Kikusui, T. (2015). Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds. *Science (American Association for the Advancement of Science)*, 348(6232), 333–336. <https://doi.org/10.1126/science.1261022>
- Opetushallitus. (29.10.2020). *Koirat koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille*. Haettu 20.11.2023 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/koirat-koulussa-koira-avusteisen-toiminnan-ohjeistus-oppilaitoksille>
- Opetushallitus (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Määräykset ja ohjeet 2016:1.
- Opetushallitus (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022:2a.

- Pihlaja, P. & Viitala, R. (2022). Muuttuva ja kehittyvä varhaiskasvatus. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (3. uudistettu painos). PS-Kustannus.
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. E-kirja
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. E-kirja
- Shen, R. Z. Z., Xiong, P., Chou, U. I., & Hall, B. J. (2018). "We need them as much as they need us": A systematic review of the qualitative evidence for possible mechanisms of effectiveness of animal-assisted intervention (AAI). *Complementary Therapies in Medicine*, 41, 203–207.
<https://doi.org/10.1016/j.ctim.2018.10.001>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi. E-kirja.
- Törmälehto, E. (2013). Eläimen vaikutus lapsiryhmien toimintaan ja kehitykseen. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.), *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Solution Models House.
- Uvnäs Moberg, K., & Kankkunen, R. (2007). *Rauhoittava kosketus: Oksitosiinin parantava vaikutus kehossa*. Edita.
- Vainio, I., Hilppö, J., Pesonen, H. & Kontu, E. (2022). Autismikirjon oppilaan vuorovaikutus opettajan ja kasvatuskoiran kanssa: aloitteet, katse ja puheen määrä. *Puhe ja Kieli*, 42(1), 45–68.
<https://doi.org/10.23997/pk.119693>
- Vainio, I., Pesonen, H., & Kontu, E. (2018). Eläinavusteinen opetus, autismikirjo ja kommunikaatio. *Kuntoutus*, 41(3), 38–45. Noudettu 18.10.2023 osoitteesta <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/97466>
- Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540
- Viljamaa, E., Juutinen, J., Estola, E. & Puroila, A-M. (2018) Puhuvaksi puhuvien pariin. Kommunikaatiomaisema (inklusiivisessa) päiväkotiryhmässä. *Suhteessa maailmaan: ympäristöt oppimisen avaajina*, s. 251–268.
https://www.researchgate.net/publication/331673499_Puhuvaksi_puhuvien_pariin_Kommunikaatiomaisema_inklusiivisessa_paivakotiryhmassa

Vilkkä, H. (2021). *Tutki ja kehitä* (5., päivitetty painos.). PS-kustannus. E-kirja.

Vuori, J. (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Vuori, J. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 2.10.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset

1. Millaisessa työympäristössä olet käyttänyt koira-avusteista työskentelyä?
Kuvaile työnkuvaasi.
2. Millaisia kokemuksia koira-avusteisuuden hyödyntämisestä sinulla on lapsen kielenkehityksen näkökulmasta?
3. Millaisin keinoin olet koira-avusteisen työskentelyn avulla tukenut lapsen kieleen, puheeseen tai kommunikointiin liittyviä haasteita?
4. Millaisia haasteita näet koira-avusteisessa työskentelyssä työympäristössäsi?
5. Millaista lisäarvoa koira tuo työskentelyyn lasten kanssa?